

«Страховання може стати локомотивом розвитку економіки»

Попри сподівання страховиків, які цього року очікували на завершення кризи і початок сталого розвитку страхової галузі, 2011 рік виявився для ринку одним із найважчих. Тривала кадрова невизначеність у керівництві Нацфінпослуг та пасивна позиція наглядового органу, а також нова хвиля економічних проблем у державі загострили хвороби страхового ринку. Проте, чи вдалося страховикам протистояти кризі і які виклики очікують на них наступного року, розповів президент Української федерації ubezpieczenia (УФУ) **Олександр ЗАВАДА**.

ПРО СИТУАЦІЮ В ГАЛУЗІ

— Як найважливіші події відбулися на страховому ринку в 2011 році?

— Скажіть, що цей рік був важким для страхової галузі — не скажати нічого. Цього року ми очікували відновлення зростання класичного ринку приблизно на 5%. Також сподівалися на перегляд базового законодавства, «перезапуск» органу нагляду, оздоровлення ринку. Однак за певних винятків цього не сталося.

— Але офіційна статистика щодо розвитку ринку виглядала достатньо оптимістично...

— Так, за дев'ять місяців 2011 року в порівнянні з відповідним періодом 2010-го валові премії по ринку зросли на 4,8%, чисті — на 38,7%.

Класичний ринок зріс більш ніж на 14,5%, хоча до кінця року навітря чим темнішого зростання переїхали рівень інфляції. Але, незважаючи на ці оптимістичні тенденції, традиційні хвороби ринку — недоборосна конкуренція, демпінг, недоформування резервів, зростання «токсичних» активів, вартість яких прямує до нуля, — зараз тільки загострилися. Багато компаній досі «грають» без правил. Страховиків від цього споконвічно, якому дуже важко зорієнтуватися і обрати справді надійну компанію.

— Чи вдалося ринку подолати схемно-бюджетні після набуття чинності норми Податкового кодексу, які впровадили 3-й відсоток податку на операції внутрішнього перестрахування?

— За результатами II кварталу 2011 року обсяги внутрішнього перестрахування скоротилися в 7,5 рази порівняно з першим кварталом цього року. На фоні зменшення валових премій чисті премії зростають на 50%. Аналогічна ситуація мала місце і в третьому кварталі 2011 року. При цьому активи зросли більш ніж на 10%, а активи страховиків інших, ніж передбачені Статтею 31 Закону України «Про страхування», — на 25%. Безперечно, включення внутрішнього перестрахування в оподатковувану базу страхових компаній зменшило можливість для податкового арбітражу. Але не виключено, що в тих же цілях тепер у більшості об'єктів використовуються фінансові інструменти.

— Яку роль у боротьбі з податковою оптимізацією відіграє оприлюднення Нацфінпослуг (раніше Держфінпослуг) рестрації договорів перестрахування?

— Не можна відкидати цей вплив значимий, бо відмова у рестрації договору перестра-

хування не зупиняє саму операцію з переказування коштів резидентам. Натомість цей крок ледає паралелу роботу класичного ринку. Він призвів до того, що деякі міжбанківські перестрахувальні зараз розглядають питання про припинення роботи з Україною. Причини в тому, що тепер вони не мають достатніх гарантій отримання платежів за ризиками, які беруть на себе. Нацфінпослуг, як правило, відмовляє у рестрації договорів перестрахування з суто формальних причин, навіть не мотивуючи прийняті рішення. Причому страховикам не відомі відмови, пов'язані з підозрою щодо «схеми» операції. Ми пропонуємо вилучити з закону норму про обов'язкову рестрацію. А поки докладно максимум зусиль, щоб змінити цю недосконалу процедуру.

ПРО САМОРЕГУЛЮВАННЯ

— В липні цього року голову Нацфінпослуг було звільнено з посади і заарештовано за звинуваченням у хабарництві. Новим керівником Комісії так і не було призначено. Як «обездолювлення» регулятора позначилося на страховому ринку?

— Перш за все це посилює роль саморегулювання. Коли ринок опинився сам на сам з проблемами, він згуртувався. Були прийняті дуже серйозні рішення.

— Як, наприклад?

— В стилі терміни Моторин (транс-портним) страховим бюро України (МТСБУ) було організовано впровадження європротоколу згідно з останніми законодавчими нормами про обов'язкове страхування автомобільної відповідальності, що найбільше порушує врегулювання збитків за цим видом страхування до європейських стандартів та покращило становище споживачів.

Цього року ми вперше досігли взаєморозуміння щодо принципів відносин банків та страхових компаній. Зокрема, було відправлено та підписано страховиками, банками та банками об'єднаними «Правила співробітництва страховиків і банків, пов'язаного зі страхуванням». В Україні досі були відсутні уніфіковані підходи до акредитації страхових компаній у банках і прозора процедура прийняття полісів «чужих» страховиків. Кожен банк встановлював свої, відмінні від інших, умови, вимоги до акредитації. Клієнти, які приходили в банки «з вулиці», навіть маючи страховий поліс найнадійнішої страхової компанії, не могли його застосувати. Співробітники банків примушували їх купувати договори тільки «своїх» компаній. Зараз принципи акредитації будуть єдиними для всіх. Банки, які підписали «Правила» (а їхня кількість постійно зростає), вже оприлюднили на своїх сайтах вимоги до страхових компаній, і страховики можуть подати дані на акредитацію. Якщо банкам будуть забезпечені відомості, до них майже автоматично будуть застосовуватися штрафні санкції АМКУ. За нашою інформацією, кількість скарг на банки, яка надходила від споживачів та страхових компаній, вже почала скорочуватися.

— Це одна угода була підписана з Всеукраїнською асоціацією автомобільних іншурерів і дилерів. Що це дає споживачам?



— Згідно з цією угодою страховиків і станцій техобслуговування узгоджують і запроваджують єдине програмне забезпечення щодо розрахунку вартості відновлювального ремонту на основі норм заводу-виробника. Це дозволить суттєво прискорити та спростити процедуру виплати страхового відшкодування КАСКО і «автоцивілізації». Досі було багато дискусій з приводу того, як саме операції потрібні (чи навпаки, не потрібні) при ремонті авто, скільки треба нормо-днів та чи інші речі. В результаті, доки СК і СТО узгоджували між собою вартість ремонту, автомобіль міг місяцями лежати на текстілі або в гаражі. Тепер процедура узгодження може тривати й один день. В інших країнах фактично всі сервісні працівники автомобільного і страхового ринків працюють тільки на таких умовах.

ПРО ПРОЗОРІСТЬ ТА ПЛАТОСПРОМОЖІСТЬ

— Як проблеми страхового ринку виглядають незайовним вираженням?

— Одна з головних — непрозорість ринку. Сьогодні ми маємо дуже багато недостовірної, спотвореної інформації, яка прикривається фальшивими аудиторськими висновками. Законодавством передбачений обов'язок страховиків оприлюднювати річну звітність. Але цього вкрай недостатньо. Тому УФУ вже почала запроваджувати власну систему розкриття інформації про свої діяльність. З 1 вересня 2011 року компанії обов'язково оприлюднюють на сайті УФУ свої показники, які дають повне уявлення про їхній фінансовий стан. Це не тільки стандарти даних, наприклад, обсяги премій, виплат, резервів, але й показники у вигляді коефіцієнтів, які застосовують в європейській практиці. Один із них — комбінований коефіцієнт збитковості (combined ratio), який надає змогу інтегровано оцінити ситуацію в окремій компанії чи на ринку в цілому, в тому числі й у порівнянні з відповідними показниками в інших країнах. Нам вкрай не вистачає такої ж інформації в цілому по ринку. Наприклад, Держфінпослуг досі не оприлюднює зведений бухгалтерський баланс, і ми не маємо уявлення ні про розмір їхнього власного капіталу, ні про обсяги їхніх зобов'язань інших, ніж резерви.

— Схожі кроки щодо підвищення прозорості компанії було здійснено і іншими об'єднаннями страховиків?

— В такому обсязі ні. Але певна інформація збирається і використовується для прийняття рішень органами управління відповідних об'єднань, де існує солідарна відповідальність. Це МТСБУ та Ядерний страховий пул.

— Чим тоді можна повисити, що ніхто не політиє ситуацію з СК «Інвестсервіс», що була позбавлена ліцензії на початку листопада? Абоже воно було бодною членом УФУ, і МТСБУ?

— Так, цілком ефективним рішенням упередження неплатоспроможності компанії досі не зміг розв'язати ніхто — ні органи нагляду, ні об'єднання страховиків. Було основною для створення такої системи є можливість відкрито працювати з показниками компаній. В УФУ така можливість з'явилася тільки з введення поточного року. Члені УФУ, які одностайно є членами МТСБУ, намагаються на оприлюдненні показників компаній — членів МТСБУ на сайті Бюро, щоб їх можна було аналізувати і робити висновки щодо стану компанії. Що стосується «Інвестсервісу», ми розуміємо, що ситуація не була цілком благополучною. Але ми бачили і її певні зусилля, що докладати компанію для виправлення становища. Ми постійно моніторили ситуацію. Фактичне припинення страховиком діяльності було раптовим і несподіваним для нас. За таких умов компанія не могла залишатися в УФУ. За рішенням нагляду збори Членів СК «Інвестсервіс» було виведено з її складу.

— Нещодавно у МТСБУ відбулися кадрові ротації. На посаду генерального директора Бюро заступив Володимир Романюк, а на посаду заступника Валерій Зарембій. Як вважаєте Ви, чи зміни в керівництві сприятимуть підвищенню ефективності роботи Бюро?

— Незважаючи на велику кількість заходів, що вживалися останнім часом, Бюро поки що не змогло впровадити механізми ефективної протидії недобросовісній конкуренції, демпінгу та забезпечити прозорість

і платоспроможності своїх членів. Безперечно, не все залежить від дирекції Бюро. Є питання і до профільного законодавства, і до роботи наглядового органу. Але потенціал для покращення своєї роботи у Бюро, безумовно, існує. Тому успіх залежатиме від злагодженої роботи усіх органів управління Бюро. Від професійності та ініціативності дирекції. Її рівновідповідальності від основних груп впливу в Бюро. Важливо також щоб президія на початку наступного року була успішно обрана за удосконаленою процедурою, що забезпечить прийняття нею в найкоротші терміни легітимних та ефективних рішень з наведення порядку на ринку.

ЗАКОНОДАВСТВО І ПЛАНИ НА 2012 РІК

— Цього року УФУ багато працювало над проектами законодавчих документів, що стосуються розвитку страхового ринку. Як з цих документів можуть бути прийняті найбільш важливі?

— Разом з Нацфінпослугами, депутатами, іншими об'єднаннями ми продовжуємо працювати над Законом «Про страхування». Обговорюється кожен розділ документу, розглядається можливість упровадження норм європейських директив Solvency I і Solvency II на українському ринку. Цей закон регулюватиме відносини на страховому ринку подвійним чином: наступних десяти років. Він передбачає впровадження європейських норм регулювання страхової діяльності. А це означає суттєві зміни на ринку — і його структури, і принципів роботи компаній.

— Але ці зміни будуть поступовими?

— Безперечно. Ми не збираємося випереджати події. УФУ вказали на включення на виключення до закону на цьому етапі норм Solvency II, що встановлюють вимоги до капіталу страховиків на основі системи управління ризиками. Так званій формульній підході, що не впроваджується навіть у Європі. До того ж він передбачає наявність якісної й повної статистики, яка поки що відсутня. Так само як якісні органи нагляду необхідні ресурси і технології для швидкого виявлення і оприлюднення звітності. Зараз жінки Solvency II безальтернативно мають бути впроваджені.

— Наступного року страховики повинні перейти на загальну систему оподаткування. Наскільки складним цей процес буде для ринку?

— У зв'язку з відтермінуванням з 1 січня 2013 року набуття чинності відповідною нормою Податкового кодексу у страховиків з'явився ще додатковий час на підготовку, а в держави — на оцінку ефективності запроваджені системи. Але назаді дороги вже немає. Перед наміром систему оподаткування буде супроводжуватися зростаючим адміністративним витратами компаній. Але це буде компенсовано скасуванням 3-відсоткового податку на збитки.

— На якому етапі зараз перебуває робота над стратегією розвитку страхового ринку на 2011-2020 роки?

— Проект вже розроблено. Ми розклали його для ознайомлення в різні інстанції, органи впливу, міжнародним експертам. Нам дуже важливо, щоб суспільство справно залучили в цьому дії. Дискусія щодо державної участі МТСБУ налічуватиме на оприлюдненні показників компаній — членів МТСБУ на сайті Бюро, щоб їх можна було аналізувати і робити висновки щодо стану компанії. Що стосується «Інвестсервісу», ми розуміємо, що ситуація не була цілком благополучною. Але ми бачили і її певні зусилля, що докладати компанію для виправлення становища. Ми постійно моніторили ситуацію. Фактичне припинення страховиком діяльності було раптовим і несподіваним для нас. За таких умов компанія не могла залишатися в УФУ. За рішенням нагляду збори Членів СК «Інвестсервіс» було виведено з її складу.

У цивілізованих країнах через страхування концентруються грошові кошти, до статті не тільки для відшкодування збитків, завданих окремим домогосподарством чи суб'єктом господарювання, а й для захисту від наслідків техногенних та природних катастроф, вирішення загальнодержавних завдань. Наприклад, страхування є механізмом захисту матеріальних у дорожньо-транспортних пригодах, пенсійного забезпечення та медичного обслуговування, накопичення й інвестування довгострокових ресурсів, управління ризиками сільськогосподарського виробництва. Саме на вирішення цих завдань і спрямована роль страхування і спрямована Стратегія.

— Один із напрямків, над яким працювала УФУ, — обов'язкове медичне страхування. Чи досягнутий контроль між учасниками ринку і органами влади з цього питання?

— Дискусія триває. Те, що в Україні не було затверджено централізовану модель ОМС з єдиним фондом, вже добре. Хоча поки що нема гарантій, що ця концепція не буде реалізована в 2012 році. Ми докладно дуже багато зусиль, щоб отримала підтримку ринкова модель обов'язкового медичного страхування. Шлях побудови ОМС на базі централізованого фонду не враховує головних — прав пацієнтів. Фонд, який є монopolістною структурою, не матиме жодного мотиву для якісного виконання обов'язків. А це означає, що він не може бути ефективним. Згідно ж з ринковою моделлю, пацієнт сам зможе обирати страховика, який буде здійснювати виплати і захищати його інтереси — контролювати правильність лікування, постановку діагнозу і так інше. Конкуренція буде спонукати страхові компанії виконувати ці функції якомога краще. В іншому випадку вони можуть втратити клієнта. При цьому наша модель відночас дозволяє зберігати соціальну спрямованість системи, бо передбачає солідарний принцип фінансування, коли багатий платить за бідного, а здоровий за хворого.

— Страховики намагаються дискутувати стосовно можливості брати участь у другому ріллі пенсійного забезпечення. Чи є зараз передумови для цього?

— Здається, нам вдалося переконати учасників робочої групи при Міністерстві, що страховики життя мають бути активними гравцями на цьому ринку не тільки через двадцять років, на етапі пенсійних виплат, а вже сьогодні, на етапі інвестування системи. Зокрема, вони можуть працювати в якості адміністраторів одноосібних заснованих ними недержавних пенсійних фондів. Для цього компанії створили необхідну інфраструктуру та накопили значні ресурси. Резерви страховиків життя за результатами I кварталу 2011 року склали 24 млрд. грн, що вдвічі більше за активи недержавних пенсійних фондів (1,26 млрд. грн.). Крім цього, страхові компанії мають великий досвід інвестування резервів, їхній інвестиційний портфель консервативний і безпечний. Кількість застрахованих фізичних осіб на 1 липня поточного року вже перевищує 3 мільйони, тоді як кількість учасників НІФ — тільки 557 тисяч. Страховики мають розгалужену мережу відокремлених підрозділів. І для держави, і для суспільства було б не розумно і вкрай не ефективно не використати такі можливості. Принаймні досвід наших найближчих європейських сусідів наочно підтверджує переваги саме такого підходу.

— Як ви пропонуєте розвивати ринок аерострахування?

— Питання страхування сільськогосподарських виробів одним із найбільш актуальних. Ми мали переконати опонентів з двох сторін. З одного боку, Мінагропільності, але хотіло через створення державної аграрної страхової компанії взяти під свій повний контроль цей ринок. З іншого — деякі страховики, які не хочуть створення прозорої системи страхування, наприклад, з боку довір'я й гарантій. Тому такі спроби створити Аграрне Бюро досі не були успішними. Але ми не гадали чим. Федерация разом із групою експертів Міжнародної фінансової корпорації завершили опрацювання пакету документів. Проведено консультації з органами влади і страховиками, які підтримують упровадження саме такої системи. В кінці цього року або на початку наступного ми будемо готові створити Аграрне страхове Бюро. Воно стане добросовісною організацією, яка сприятиме розвитку ринку страхування сільськогосподарських виробів та їхнього страхування. Ми вважаємо, що страхування аграрних ризиків не повинно бути обов'язковим видом. Але оскільки держава компенсує частину страхових премій з цього виду, вона повинна виступити до страховиків певні вимоги. Серед інших наголосити на тому, щоб на основі системи оподаткування було супроводжуватися зростаючим адміністративним витратами компаній. Але це буде компенсовано скасуванням 3-відсоткового податку на збитки.

— Поширюються чутки, що небажаний фінансовий ризик можуть бути відідані від нагляду НБУ чи ДКЦПФР. Як Ви ставитесь до цієї можливості?

— Головне, щоб регулювання і надгляд були прозорими, справедливими, ефективними. Дуже багато залежить від особистостей, які будуть очолювати надгляд, і від політичної волі. Тому структура нагляду — питання другорядне. Найважливіше, щоб державні органи нагляду були незалежними від ринку. Або його потенціал величезний. За умови державної підтримки частка страховиків може зрости до 5% ВВП від нинішніх 0,7% (цілого класичного ринку).

— Як може бути реалізованою ця концепція у наших умовах, чим показники зростання економіки знову скорочуються?

— Страхування і сьогодні не є дармоїдом. Більше того, ця галузь може стати локомотивом розвитку економіки. Саме страхування є механізмом зупинення грошових потоків, ресурсу, який є необхідним для забезпечення сталого, інноваційного розвитку економіки України. Альтернатива йому — запозичення на міжнародних ринках, залежність від іноземних інвесторів і міжнародних організацій. Тому коли ми говоримо, що сьогодні змінилася ситуація до страхової галузі, ми маємо на увазі, що це дасть можливість збільшити доходи держави до кількох мільярдів доларів США, на нікому не піддаю. Але якщо мова буде йти про 10-20 млрд. дол. внутрішніх інвестицій — це зовсім інша річ. Не брати їх до уваги та не примножувати вже буде неможливо.

Євгенія АНДРЕЄВА

ОФІЦІЙНІ НОВИНИ ВІД ДЕРЖФІНПОСЛУГ УКРАЇНИ

20.12.2011

Повідомлення про оприлюднення Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про внесення змін до Порядку рестрації філій страховиків-нерезидентів»

На виконання вимог статті 3 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України повідомляє про оприлюднення проекту Розпорядження Державної комісії «Про внесення змін до Порядку рестрації філій страховиків-нерезидентів» (далі — проект розпорядження).

Підготовка регуляторного акту обумовлена прийняттям Закону України від 15 березня 2011 року № 3138-ІІ «Про внесення змін до статті 23 Закону України «Про страхування», який виключено нормою про підтвердження неосереднього статусу страховика-нерезидента відповідно до відповідної торговель-економічної місії країни, в якій зареєстрований страховик-нерезидент.

Враховуючи внесення змін до Закону України «Про страхування» та наявність норми щодо подання філії страховика-нерезидента при внесенні до Реєстру філій страховиків-нерезидентів вписову відповідно до торговель-економічної місії країни, в якій зареєстрований страховик-нерезидент, виникла необхідність розробки цього регуляторного акта.

Проект розпорядження склавляється для оприлюднення Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

19.12.2011

Повідомлення про оприлюднення Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Порядку погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі»

Проект розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Порядку погодження набуття істотної участі у фінансовій установі» розроблений відповідно до підпункту б пункту 3 розділу I Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання ринків фінансових послуг», пункту 1 частини першої статті 28 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та пункту 7 Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2010 № 157. Для нормального функціонування економіки постійно необхідна мобілізація, розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів між її сферами і секторами. Це функція виконує фінансовий ринок, який є фундаментом національної економіки, що надає їй стабільності і спроможності. Саме тому провадження діяльності на фінансовому ринку потребує особливого режиму регулювання та встановлення вимог до осіб, які є власниками істотної участі у фінансових установах.

Проект розпорядження підготовлено з метою запровадження механізму погодження Держфінпослуг набуття або збільшення юридичними чи фізичними особами істотної участі у фінансових установах, а також стандартів допуску осіб до участі у фінансових установах. Проект розпорядження встановлює вимоги, які повинні виконати заявники — фізичні або юридичні особи, що набувають або збільшують участь у фінансовій установі, а також процедуру, відповідно до якої Держфінпослуг здійснює видну погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі або відмовляє у виданні такого погодження.

Заявникам та пропозиторам до проекту можна надіслати впродовж одного місяця з моменту опублікування на адресу Держфінпослуг:

поштою — 01001, м. Київ, вул. Б. Гріченка, 3, електронно — info@dfp.gov.ua, Департаменту державної регуляторної політики та розвитку підприємництва Міністерства економічного розвитку і торгівлі;

поштою — 01011, м. Київ, вул. Арсенальна, 9/11, електронно — mail@dfp.gov.ua, а також на адресу Фінансово-економічного тижня, офіційного видання Держфінпослуг України **Фінансові Ресурси**;

поштою — 04080, м. Київ, вул. Новоолексинська, 2-А, електронно — ukrbizn@ukrbizn.com.